RÁÐSTEFNA
27. NÓV. 2015

Hversu alvarlegt er ofbeldi gagnvart öldruðum?
-Út frá sjónarhorni fjármála

FEB
FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

ÞAÐ ER TVENNT SEM ÍSLENDINGAR HAFA ÁHYGGJUR AF

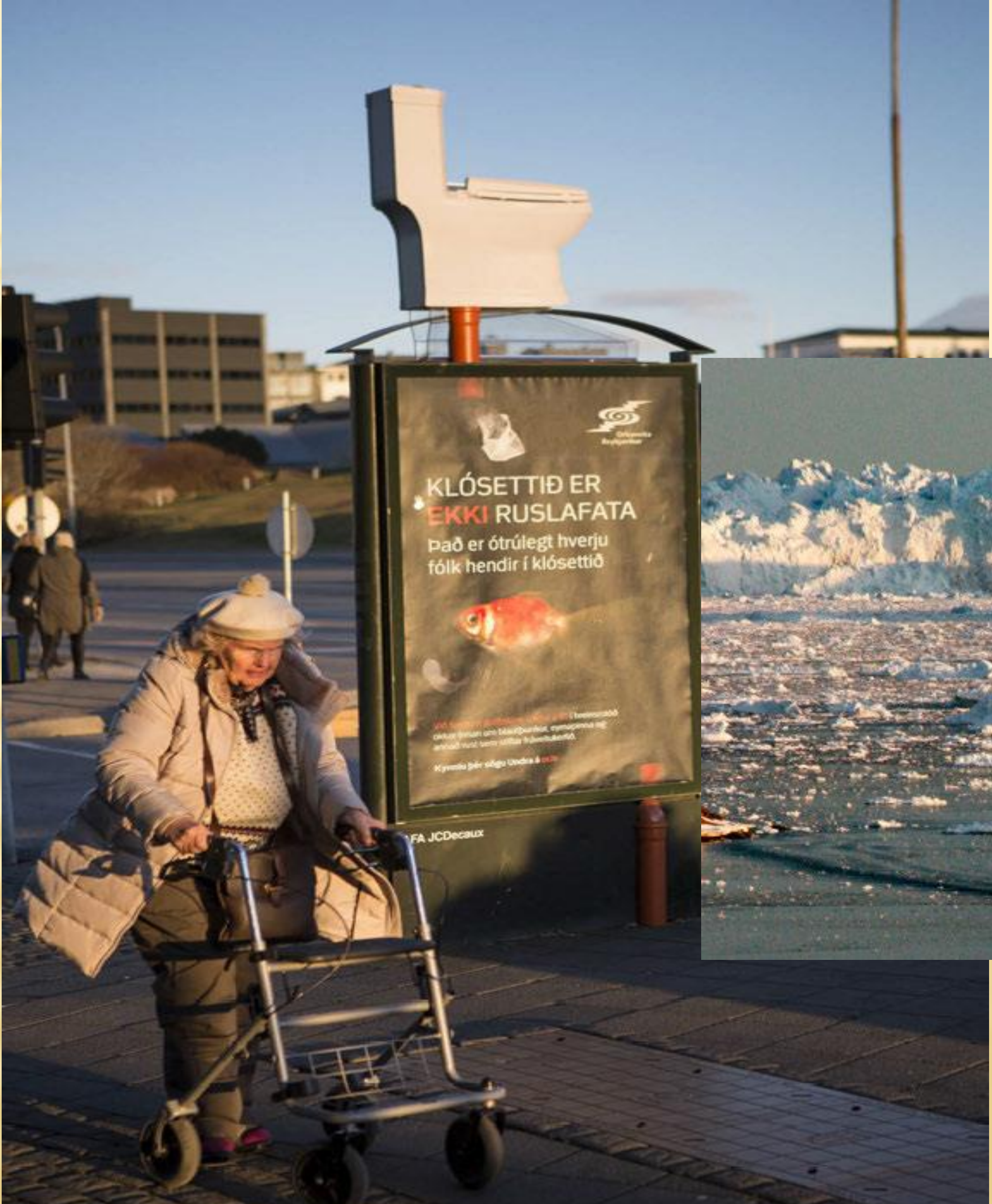

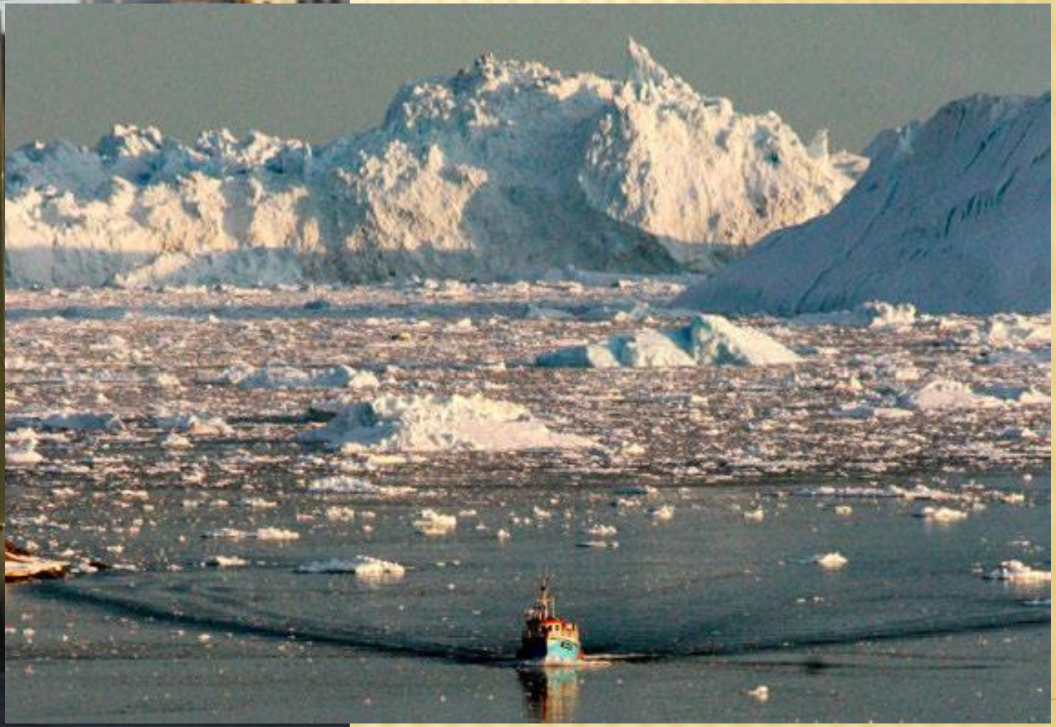

SJÓNARHORN FJÁRMÁLA

- Sprenging í aldurshópnum 80 ára og eldri eftir 10 ár….

HVAÐ ER OFBELDI?

Orðabók menningarsjóðs þýðir orðið **„ofbeldi“:**
„ofríki eða valdbeiting“

„Ofbeldi“ þýðir á íslensku að taka sér völd á **einhvern hátt**, á **ofsafenginn hátt** eða **hvernig sem hentar**.

HVAÐ ER OFBELDI?

Ofbeldi er verknaður sem þarfnast **tveggja aðila;**

að minnsta kosti eins til að beita því,
og að minnsta kosti einn til að verða fyrir því.

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

HVAÐ ER OFBELDI?

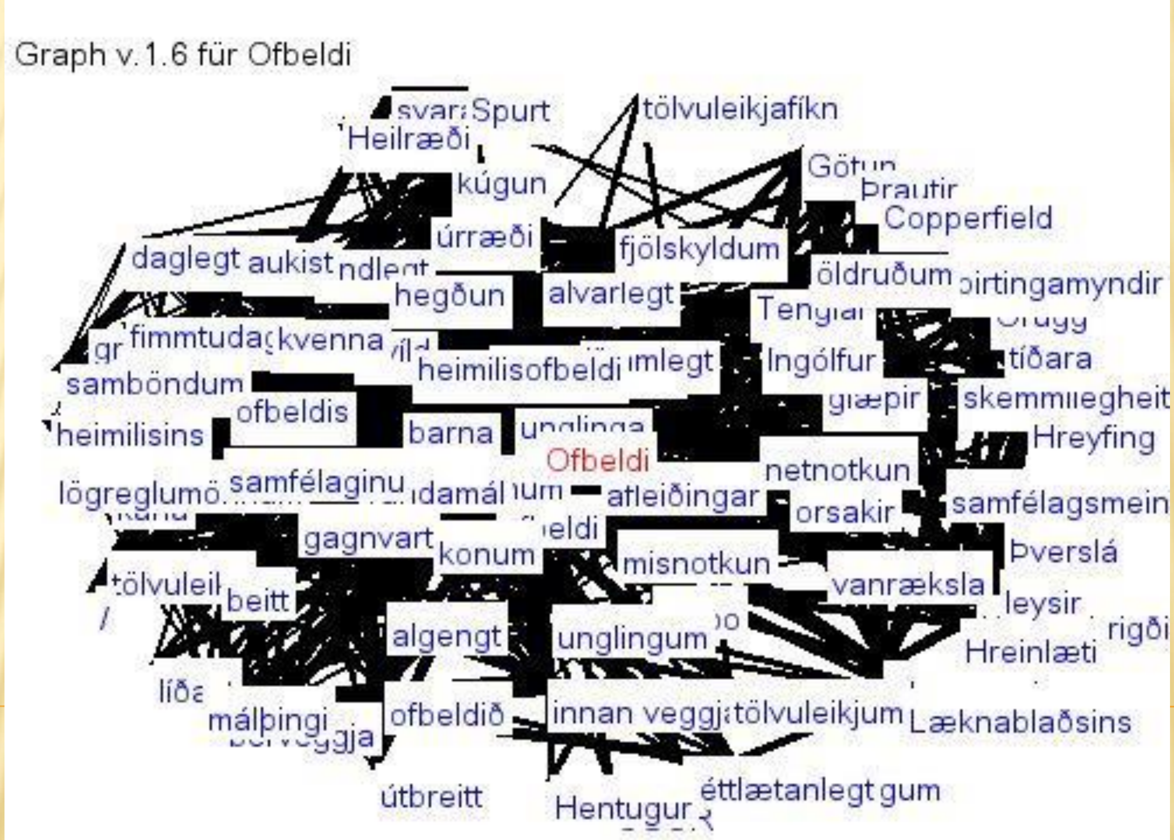

HVAÐ ER OFBELDI?

Þegar við hugsum um ofbeldi kemur líkamlegt ofbeldi yfirleitt fyrst upp í hugann.
Ofbeldi getur þó verið margþætt og er oft skipt upp í þrjá flokka:

1) líkamlegt ofbeldi
2) andlegt ofbeldi
3) kynferðislegt ofbeldi

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

OFBELDI OG FJÁRMÁL

- *Hvað er starfsmaður FEB / ég að gera hér?*

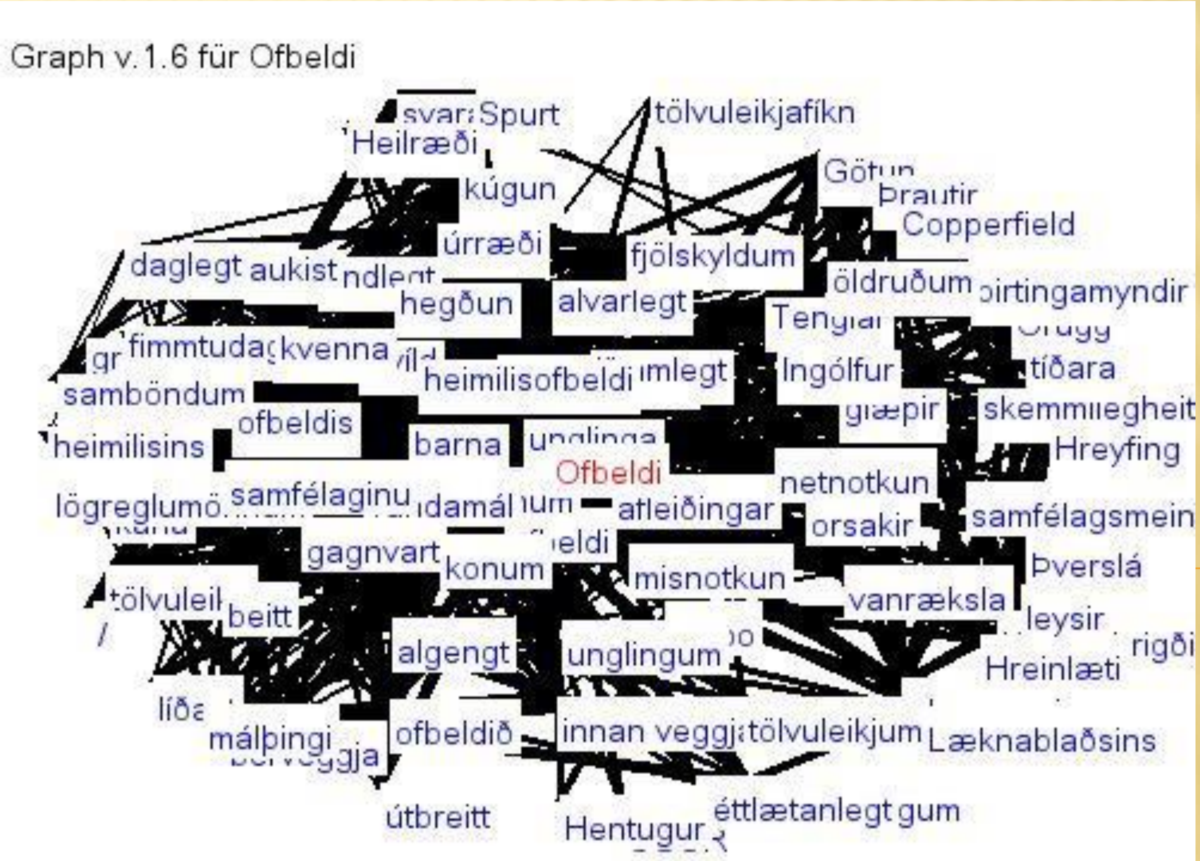

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK

- *Félagið stofnað 1986*
- *Í dag eru félagsmenn um 9.700*
- ***Er í hagsmunagæslu,*** félagsmálum og námskeiðum
- ***Málsvari gagnvart Reykjavíkurborg***
- ***Kjara- og velferðarmál ofarlega á baugi***
- *Heimaþjónusta og heimahjúkrun í brennidepli*
- *Aðgengi og þjónusta ávallt til skoðunar*

LÖG FEB

2. gr. Hlutverk

2.1 Hlutverk félagsins er að gæta hagsmuna eldra fólks í hvívetna, meðal annars með því að:

A) Reka félagsheimili og aðstöðu fyrir starfsemi félagsins.

B) Koma á og efla tengsl milli þeirra félagsmanna sem óska aðstoðar og hinna sem geta veitt hana.

C) Hlúa að hverskonar áhugamálum eldra fólks, skipuleggja námskeið, fræðslufundi, tómstundavinnu, skemmtanir, ferðalög og fleira.

2. gr. Hlutverk

2.1 Hlutverk félagsins er að **gæta hagsmuna eldra fólks í hvívetna,** meðal annars með því að:

D) Stuðla að líkamsþjálfun og útivist.

E) **Efla félagslegt og efnahagslegt öryggi eldra fólks.**

F) **Vinna að úrbótum í húsnæðismálum eldri borgara.**

G) **Fylgjast með lagasetningu Alþingis sem varðar hagsmuni aldraðra og beita áhrifum sínum með viðræðum, samstarfi og samningum við stjórnvöld.**

H) Vinna að **öðrum þeim verkefnum** sem stjórnin telur ástæðu til að félagið annist.

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK

- **Hagsmunamál eldri borgara fjölbreytt**
- **Aldurshópur sem spannar um 30 ár**
- Líka kallað þriðja aldursskeiðið
- **Stöðug barátta og eftirfylgni**
- Mikið um fundi með stjórnendum og starfsmönnum Reykjavíkurborgar

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK

- **Fólk leitar eftir aðstoð vegna réttinda**
- **Réttindamálin fjölbreytt**
- Reynt að hafa sérþekkingu á ákv. sviðum
- Eigum bakhjarla með sérþekkingu
- Aukin fræðsla
- Ný og fjölbreytt tilboð – sérsamningar

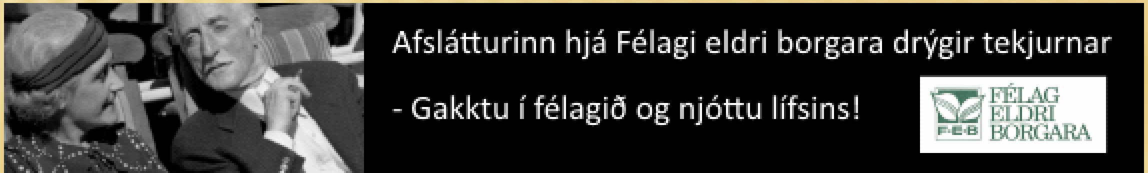

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

Nýjar hugmyndir (fyrir) yngri eldri borgara

- **Með þeim kemur ný hugsun og óskir**
- Meiri fjölbreytni og val er þar ofarlega
- Nokkur þúsund koma inn í þennan hóp árlega
- Þessi hópur sest ekki niður við að sauma út eða láta skammta sér verkefni - **vill velja og hafa áhrif**

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK

- Íbúðarmál breytingar á högum
- Dagleg færni
- Virkni og hreyfing
- Að vera virkur í þjóðfélaginu
- **Að hafa áhrif á félagslegar ákvarðanir**
- **Peningamálin**
- **Framkoma**
  - **„Fólki finnst það ekki til nokkurs gagns“**

- FRAMLAG TIL SAMFÉLAGSINS

FRAMLAG ELDRI BORGARA

FORDÓMAR

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

- Aldursfordómar á Íslandi

„Fólk fær fyrir hjartað ef það er sakað um fordóma í garð kvenna, samkynhneigðra, útlendinga eða flóttamanna. En sama fólk virðist ekki skilja fordóma gagnvart eldra fólki, sem úir og grúir af í okkar samfélagi. Þeirra verður vart á vinnustöðum, þegar reynt er að bola út eldri starfsmönnum til að yngja upp"

LÖNGU KOMINN TÍMI TIL AÐ LEIÐRÉTTA (SLÍKA) FORDÓMA

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Ofbeldi og fjármál

- Frá einstaklingi yfir í þjóðfélagið……….

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Ofbeldi er verknaður sem þarfnast tveggja aðila

Einstaklingur

- **Van-**
- -		ræksla
- -		þekking
- -		búið
- -		geta
- -		stilltur
- -		hæfur
- -		dasamt
- -		alegur
- -		afastur

- **VANDAÐ - VANDASAMT - FLÓKIÐ KERFI -**

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Aldraðir hafa almennt ekki von um atvinnutekjur eða yfirvinnu til að ráða við mikla greiðslubyrði af lánum eða mikla áhættu eða sveiflur

Eldra fólki er hættara við veikindum – þarf því að vera búið undir slíka áhættu

En er það hægt ?
- verðtrygging

Fjárhagsleg staða er mismunandi

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Við lifum lengur !

Þurfum framfærslu í jafnvel 30 – 35 ár
- sem er næstum jafnlangt og starfsævin

Ævi karla á Íslandi hefur lengst um 2,5 mán undanfarna áratugi.
Jafngildir sex dögum á mán. eða einni mín. og 50 sek. á klst.

Getum við treyst allan þann tíma á tekjur frá öðrum?
- almannatryggingar og lífeyrissjóðir

Fjárhagsleg staða er mismunandi

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Hættur sem steðja að sparnaði !

- *Ávöxtun í fortíð er ekki ávísun á ávöxtun í framtíð*

Meiri skuldbindingar

Verðbólga

Fjármagnshöft

Blessuð krónan

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Hættur sem steðja að sparnaði !

- *Ávöxtun í fortíð er ekki ávísun á ávöxtun í framtíð*

Meiri skuldbindingar

Verðbólga

Fjármagnshöft

Blessuð krónan

Kemur á óvart hvað lífeyrir er lágur

OFBELDI OG FJÁRMÁL

- **70% eftirlaunafólks með minna en 300.000 í tekjur á mánuði**
- Svar félags- og húsnæðismálaráðherra við fyrirspurn frá Ernu Indriðadóttur um tekjur 67 ára og eldri.

  Hversu margir 67 ára og eldri hafa tekjur undir 300.000 kr. á mánuði?
- …Á síðasta skattári skiluðu 44.680 einstaklingar 67 ára og eldri skattframtali. Af þeim höfðu 31.028 tekjur undir 300.000 kr. á mánuði eða 69,4% af hópnum. Hér er miðað við samanlagðar tekjur að meðtöldum greiðslum frá Tryggingastofnun ríkisins. Ef eingöngu er miðað við aðrar tekjur en greiðslur frá Tryggingastofnun, t.d. atvinnutekjur, lífeyrissjóðsgreiðslur og fjármagnstekjur, höfðu 34.239 tekjur undir 300.000 kr. á mánuði eða 76,6% af hópnum. Samkvæmt upplýsingum frá Tryggingastofnun ríkisins fengu í nóvember 2014 32.200 einstaklingar greiddan ellilífeyri frá Tryggingastofnun ríkisins. Af þeim höfðu 21.864 einstaklingar tekjur undir 300.000 kr. á mánuði eða 67,90% af hópnum. Hér er miðað við samanlagðar tekjur að meðtöldum greiðslum frá stofnuninni. Ef eingöngu er miðað við aðrar tekjur en greiðslur frá Tryggingastofnun, t.d. atvinnutekjur, lífeyrissjóðstekjur og fjármagnstekjur, höfðu 25.952 einstaklingar tekjur undir 300.000 kr. á mánuði eða 80,60% af hópnum. Þá fengu 2.604 heimilismenn á dvalar- og hjúkrunarheimilum greidda vasapeninga frá Tryggingastofnun ríkisins Af þeim höfðu 2.324 tekjur undir 300.000 kr. á mánuði eða 89,25% af hópnum.

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Kemur á óvart hvað lífeyrir er lágur

„Telur líklegt að lífeyristökualdur hækki um tvo mánuði á ári frá 2017 og síðan um einn mánuð á ári….
Lífeyristökualdur verði þannig kominn í 70 ár 2041“

FÉLAG
ELDRI
BORGARA
Í REYKJAVÍK
OG NÁGRENNI
FEB

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Hættur sem steðja að sparnaði !

„Að reyna að koma í veg fyrir að lífeyrissjóðir falli í þá freistni að hætta fjármunum félagsmanna sinna í áhættusömum rekstri“

Ávöxtun í fortíð er ekki ávísun á ávöxtun í framtíð

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Ofbeldi og fjármál

- Frá einstaklingi yfir í þjóðfélagið……….

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Ofbeldi er verknaður sem þarfnast **tveggja aðila**

Einstaklingur gagnvart maka

- Þekkir ekki til fjármála heimilisins
    - Stöðu lána / inneign
- Hefur ekki aðgang að heimabanka
- Skuldir hlaðast upp
    - Greiðsluseðlar faldir
- Afkomendum haldið uppi

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Ofbeldi er verknaður sem þarfnast **tveggja aðila**

Einstaklingur gagnvart maka

- Lífeyriseign ekki þekkt / hreinlega ekki til
- Spilaskuldir
- Vímuefnaskuldir

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Ofbeldi er verknaður sem þarfnast **tveggja aðila**

Einstaklingur gagnvart afkomendum

- Kaupmáli
- Veð – ábyrgðir
- Erfðir
  - – endursala íbúða –
- Fyrra hjónaband – börn
- Óvígð sambúð
- Seta í óskiptu búi (eingöngu milli hjóna)

- *Gerð erfðskrár ber ekki dauðan með sér*

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart „starfsfólki“

- Lán
- Aðstoð - „Rýrnum“ - Þjófnaður
- Uppáskriftir

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart „hinu opinbera“

- Fjármagnshöft
- Framkvæmdasjóður aldraðra
- Lífeyrissjóður / TR skerðing - króna móti krónu
- 3ja mán. bið eftir hjólastól

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart „hinu opinbera“

- Vasapeningar í stað lífeyris við vistun

  2604 heimilismenn á dvalar/hjúkrunarheimilum fengu greidda vasapeninga frá TR – ekki tilk.

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart stjórnvöldum

- **Alþingi er kjararáð eldri borgara**

69. gr. Bætur almannatrygginga, svo og greiðslur skv. 63. gr. og fjárhæðir skv. 22. gr., skulu breytast árlega í samræmi við fjárlög hverju sinni. Ákvörðun þeirra skal taka mið af launaþróun, þó þannig að þær hækki aldrei minna en verðlag samkvæmt vísitölu neysluverðs.

70. gr. Ráðherra er heimilt í reglugerð að kveða á um nánari framkvæmd laga þessara

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart stjórnvöldum

- Fólk treystir því að kjörnir fulltrúar, þ.e. stjórnvöld muni vernda hagsmuni okkar og taka ákvarðanir með okkar hag að leiðarljósi

  - kallað traust

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart „kerfinu“

- Uppsagnir - *bola út eldri starfsmönnum til að yngja upp*

"Það var enginn aðdragandi að uppsögninni, hún kom eins og þruma úr heiðskíru lofti. Þetta var alveg ofboðslegt högg“

- Opinber fyrirtæki / „hagræðing“
- Hvað tekjurnar varðar munar mest um 15 ma. kr. hærri arðgreiðslur í ríkissjóð frá fyrirtækjum í eigu ríkissjóðs, sérstaklega Landsbankanum

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart „kerfinu“

- 67 ára hættir að vera öryrki verður eldri borgari – kraftaverk - tóm hamingja

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart „kerfinu“

„Að reyna að koma í veg fyrir að lífeyrissjóðir falli í þá freistni að hætta fjármunum félagsmanna sinna í áhættusömum rekstri“

OFBELDI OG FJÁRMÁL

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart bankakerfinu

- **Launa bankarnir áratuga viðskipti?**

- Þarf virkilega að greiða fyrir að nálgast sparifé sitt?
- Þarf allt í einu að greiða fyrir breytingu á heimild?
- Getur bankamaðurinn ekki þjónustað mig lengur?

- 1 % gjald fyrir að flytja séreign
- Vextir lána hjá lífeyrissjóðum yfirleitt lægri
- Hef ekki áhyggjur af (lágum) vöxtum í nágrannalöndum

OFBELDI OG FJÁRMÁL

„ofríki eða valdbeiting“

Einstaklingur gagnvart bankakerfinu

Launa bankarnir áratuga viðskipti?

- Þjónustugjöld

  Á síðustu sjö árum hefur vísitala neysluverðs hækkað um tæp 50% og þar hefur hrunið árið 2008 haft mikið að segja en vísitalan hækkaði um 15% á síðustu fjórum árum.

  Þó einhver gjöld hafi hækkað minna og jafnvel sum staðið í stað, þá hafa alltof mörg gjöld hækkað langt umfram vísitölu neysluverðs.

OFBELDI OG FJÁRMÁL

- Kostnaður við útsendingu 8800 seðla að andvirði 1000 kr hver

BANKI kostnaður v innheimtu	772.802 kr.
Umslög, pökkun og ísetning	114.989 kr.
Póstkostnaður	609.130 kr.
	1.496.921 kr.

OFBELDI OG FJÁRMÁL

ARÐSEMI HVAÐ?

HTH framkvæmdastjóri einstaklingssviðs Landsbankans segir að þó hagnaður bankans sé hár í krónum talið þá beri að horfa til arðseminnar sem hlutfalls af eigin fé. Arðsemismarkmið bankans séu sambærileg við arðsemismarkmið banka í nágrannalöndum Íslands. Rekstur bankans sé til stöðugrar skoðunar með það fyrir augum að hagræða þar sem því verði við komið. RUV 20.11.15

OFBELDI OG FJÁRMÁL

HAGMUNIR HVERRA?

Viðskiptalegar forsendur lágu ekki að baki lánveitingum Glitnis banka til félagsins Stím en samtals runnu 22,7 milljarðar króna út úr bankanum vegna kaupa félagsins í honum. Heildarfjárfestingin hljóðaði upp á rúma 25 milljarða króna.

OFBELDI OG FJÁRMÁL

TIL ÞESS ERU VÍTIN AÐ VARAST….

Setja þarf upp hindranir milli viðskiptabanka- og fjárfestingarhluta banka svo ekki sé tekin áhætta í fjárfestingarhlutanum á kostnað þeirra sem eiga innlán í bankanum.
Þetta segir fjármálaráðherra
sem vill tryggja dreifða eignaraðild í bönkunum og að telur að það yrði styrkleikamerki ef erlendir aðilar ættu stóran hlut í innlendu bönkunum eftir að þeir verða seldir.

SJÓNARHORN FJÁRMÁLA

Sprenging í aldurshópnum 80 ára og eldri eftir 10 ár….

Fólki sem er 55 ára og eldra mun fjölga um 45% á næstu 15 árum

Hópur eldri borgara er stór og langt frá því að vera einsleitur.

Í honum býr kraftur, þekking og reynsla sem mikilvægt er að fái að njóta sín og nýtast öðrum

FRAMLAG ELDRI BORGARA

„Sú orka sem fólk á eftir um sextíu og fimm og sjötíu ára aldur er mjög mikil.
Það þarf að nýta þessi verðmæti.
Þetta er verðmætur hópur. Hann er á iði um borgina, þetta er fólkið sem fer í leikhús, sem heldur uppi hinu og þessu sem skilar peningum inn í samfélagið.
Ég held að menn séu ekki búnir að átta sig á þessu“

FRAMLAG ELDRI BORGARA

ÞAÐ ER *ÞÁ* BARA EITT SEM ÍSLENDINGAR HAFA ÁHYGGJUR AF

OFBELDI OG FJÁRMÁL

LÁGMARKSKRAFA – MANNRÉTTINDI

Lífeyrir almannatrygginga dugi til framfærslu

OFBELDI OG FJÁRMÁL

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

FEB

Lífeyrir almannatrygginga dugi til framfærslu

Þar sem samstaða er um að 300 þúsund krónur sé það lágmark sem þurfi til að lifa í þessu landi og því voru lægstu laun hækkuð í kjarasamningum um 31.000 kr. 1. maí s.l..

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Lífeyrir almannatrygginga dugi til framfærslu

Boðuð hækkun lífeyris almannatrygginga nær ekki fyrrgreindum markmiðum auk þess sem hækkun lágmarkslauna kemur átta mánuðum fyrr til framkvæmda.

OFBELDI OG FJÁRMÁL

Lífeyrir almannatrygginga dugi til framfærslu

Framfærsluviðmið elli- og örorkulífeyris var 225.070 kr. fyrir einstakling með heimilisuppbót í byrjun árs. Sú upphæð gæti þróast með eftirfarandi hætti:

1. maí 2015 kr. 245.000 á mánuði.
1. maí 2016 kr. 260.000 á mánuði.
1. maí 2017 kr. 280.000 á mánuði.
1. maí 2018 kr. 300.000 á mánuði.

„Til þess þarf bara skynsemi við stjórn landsins“

SKYNSEMI HVERRA?

Orð forsætisræðherra;
„Fjölmargir hafa mátt þola óeðlilegar skerðingar t.d. eldri borgarar….og þurfa að fá bót sinna mála“
„Ísland býr yfir nægum auðlindum, framleiðslugetu og þekkingu til að allir geti notað velferðar.
Til þess þarf bara skynsemi við stjórn landsins“

LOKAORÐ

FÉLAG ELDRI BORGARA Í REYKJAVÍK OG NÁGRENNI

Ellismellir og öryrkjarnir,
eru ekki vinsælir í dag, ekki í dag.
Frá þeim eru flestir farnir,
og fáir, sem að taka þeirra slag, ekki í dag.
Ó nei, ekki í dag.
Þeir eru vitavonlausir,
Og vilja fá það sama og aðrir,
sama og aðrir, sama og aðrir, sama og aðrir.

LOKAORÐ

Traust er til staðar þegar annar aðilinn er frjáls til að geta mögulega valdið hinum vonbrigðum en það bundinn að hann muni ekki gera það því sambandið er það eftirsóknarvert (Gambetta, 2000)

LOKAORÐ

Hugtakinu pólitískt traust er stundum skipt upp í tvennt. Annars vegar er talað um traust til stjórnmálamanna og hins vegar er talað um traust til stofnana. Með trausti til stjórnmálamanna er átt við traust til einstakra stjórnmálamanna, stjórnmálaflokka eða ríkisstjórna. Slíkt traust er álitið brothætt og sveiflukennt og flöktir því auðveldlega vegna utanaðkomandi áhrifa. Almennt er þó talið að það hafi ekki alvarlegar afleiðingar fyrir samfélög í heild sinni þó að traust til einstakra stjórnmálamanna minnki
(Newton og Norris, 1999)

Sérstaklega þar sem kvíði einkennist af mikilli óvissu en reiði af meiri vissu og traust, í eðli sínu, tengist einhvers konar vissu má búast við að kvíði hafi jafnvel sterkari áhrif á pólitískt traust en reiði þar sem óvissan myndi grafa undan traustinu.

Kvíði og reiði draga úr félags- og pólitísku trausti
Kvíði er ástand sem einkennist of óþægilegum hugsunum og áhyggjum….og eykst ef atburðurinn er álitinn óréttlátur (Smith og Ellsworth, 1985).